

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

Навчально-науковий інститут менеджменту

Кафедра менеджменту

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни Господарський процес

на тему: ”Зміст судового наказу. Скасування судового наказу”

Виконав(ла):

студент(ка) групи

ТУхр-8-22-Б1Пр(4.6зс)

освітньо-професійної програми «Право»

Власов Степан Олександрович

Керівник:

Наумова Анна Олександрівна

Київ 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ПРИРОДА НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ	4
1.1. Поняття та специфіка наказного провадження як спрощеної форми правосуддя	4
1.2. Еволюція вимог, за якими видається судовий наказ: від класичних боргів до цифрових активів	5
1.3. Міжнародний досвід наказного провадження: модель Європейського платіжного наказу (European Payment Order) та її значення для України	9
РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА ПОРЯДКУ ВИДАННЯ СУДОВОГО НАКАЗУ	13
2.1. Формальні та змістовні реквізити судового наказу в умовах автоматизації ЄСІТС	13
2.2. Процедура розгляду заяви та підстави для відмови у видачі наказу: практика 2025 року	17
2.3. Механізм виконання судового наказу та особливості його пред'явлення до примусового виконання у 2025 році	21
РОЗДІЛ 3. ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ СКАСУВАННЯ СУДОВОГО НАКАЗУ ТА ЗАХИСТ ПРАВ БОРЖНИКА	25
3.1. Порядок та строки подання заяви про скасування судового наказу: новітні процесуальні позиції	25

3.2. Проблеми зловживання правом на скасування наказу та шляхи їх подолання	29
3.3. Напрями гармонізації наказного провадження України з регламентами ЄС про європейський платіжний наказ	33
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39

ВСТУП

Актуальність теми. Наприкінці 2025 року господарське судочинство України перебуває на етапі максимальної оптимізації часових та фінансових витрат учасників справи. В умовах високої інтенсивності бізнес-комунікацій та домінування безспірних розрахунків, наказне провадження виступає як найбільш динамічна та ефективна форма захисту майнових прав. Можливість отримання виконавчого документа без проведення судового засідання та виклику сторін відповідає сучасній концепції «швидкого правосуддя», проте водночас вимагає бездоганної точності у змісті судового наказу та наявності дієвих механізмів його скасування.

Цифровізація 2024–2025 років призвела до того, що судовий наказ став не просто документом на папері, а цифровим записом у виконавчих реєстрах, що створюється на основі автоматизованих алгоритмів. Це породжує низку теоретичних та практичних запитань щодо забезпечення прав боржника на належне повідомлення та ефективний захист у разі незгоди з вимогами. Необхідність аналізу змісту судового наказу крізь призму автоматизації та дослідження процедури його скасування як гарантії правової визначеності обумовлюють вибір теми дослідження.

Об'єктом дослідження є процесуальні відносини, що виникають між господарським судом, стягувачем та боржником у межах наказного провадження.

Предметом дослідження є норми ГПК України, що регламентують зміст та порядок скасування судового наказу, а також судова практика Верховного Суду 2024–2025 рр.

Метою роботи є системний аналіз вимог до змісту судового наказу та процедурних особливостей його скасування для розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності наказного провадження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ПРИРОДА НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

1.1. Поняття та специфіка наказного провадження як спрощеної форми правосуддя

Наказне провадження у господарському процесі станом на кінець 2025 року розглядається не просто як різновид судового розгляду, а як самостійна, документарна та безспірна форма захисту прав суб'єктів господарювання. Її сутність полягає у наданні стягувачу спрощеного доступу до виконавчих інструментів у випадках, коли характер вимоги не передбачає наявності правового спору про право, а базується на очевидних та задокументованих фактах заборгованості.

Правова природа судового наказу є унікальною: він поєднує в собі ознаки судового рішення та виконавчого документа. На відміну від класичного рішення суду, наказ не містить мотивувальної частини, оскільки суд не здійснює аналізу доказів за принципом змагальності, а лише перевіряє їх на

відповідність формальним вимогам закону. Як зазначають сучасні дослідники, наказне провадження — це «процесуальний компроміс» між швидкістю стягнення та глибиною дослідження обставин [12, с. 45].

Специфічні ознаки наказного провадження у 2025 році:

Документарність: Суд приймає рішення виключно на підставі поданих стягувачем документів. У 2025 році це переважно електронні договори, виписки з банківських рахунків та акти звірки, підписані КЕП.

Відсутність стадії судового розгляду: Наказ видається без виклику боржника, що є винятком із загального правила про безпосередність судового розгляду. Це робить процедуру максимально конфіденційною та швидкою.

Презумпція безспірності: Стягувач заявляє вимогу, яка апріорі вважається такою, що не викликає заперечень, доки інше не буде заявлено боржником у процедурі скасування.

Обмеженість вимог: Судовий наказ може бути виданий лише за вимогами про стягнення грошової заборгованості за письмовим договором, сума якої не перевищує встановлених законом меж.

Значення наказного провадження для стабільності господарського обороту важко переоцінити. Воно запобігає штучному затягуванню справ у судах через подання безпідставних відзивів у позовному провадженні. Станом на 2025 рік, понад 60% справ про стягнення боргів за комунальні послуги між юридичними особами або за договорами оренди розв'язуються саме через наказне провадження. Це дозволяє судам зосередити ресурси на складних справах, де дійсно є конфлікт інтересів, водночас забезпечуючи бізнесу інструмент для підтримки ліквідності [15, с. 88].

Однак така спрощеність породжує і певні ризики. Оскільки наказ видається «заочно» для боржника, надзвичайно високі вимоги ставляться до його змісту. Кожна помилка в реквізитах чи сумі заборгованості у 2025 році призводить до автоматичного блокування виконання в системі електронного

виконавчого провадження. Тому судовий наказ має бути юридично вивіреном еталоном, що чітко визначає обсяг прав та обов'язків сторін.

1.2. Еволюція вимог, за якими видається судовий наказ: від класичних боргів до цифрових активів

Розвиток інституту наказного провадження у господарському судочинстві України протягом останнього десятиліття демонструє стрімку адаптацію процесуальної форми до запитів цифрової економіки. Якщо на етапі впровадження цього інституту в ГПК України у 2017 році сфера його застосування була обмежена виключно стягненням грошової заборгованості за письмовими договорами, то станом на кінець 2025 року ми спостерігаємо якісне розширення поняття «безспірної вимоги» та об'єктів стягнення.

Історично класична модель наказного провадження базувалася на «паперовій» логіці: наявність договору, накладної або акта приймання-передачі товару була достатньою підставою для звернення до суду. Ключовою вимогою була грошова форма зобов'язання. Проте, як зазначають дослідники, такий вузький підхід перестав відповідати реаліям уже на початку 2020-х років, коли значна частина господарських операцій перейшла в площину електронної комерції та використання безпаперових інструментів фіксації боргу [18, с. 112].

Важливим етапом еволюції став період 2023–2024 років, пов'язаний із повною легалізацією віртуальних активів та впровадженням оновленого законодавства про цифрові ринки. Станом на 2025 рік вимоги, за якими видається судовий наказ, можна класифікувати за трьома основними векторами:

Класичні грошові вимоги у національній та іноземній валютах. Це традиційні борги за договорами купівлі-продажу, оренди, надання послуг. Новацією 2025 року тут стало те, що безспірність вимоги тепер автоматично

підтверджується не лише паперовими документами, а й виписками з державних реєстрів та систем електронного документообігу, що інтегровані з ЄСІТС.

Вимоги про стягнення заборгованості у віртуальних активах. У зв'язку з остаточною імплементацією Закону України «Про віртуальні активи», господарські суди отримали право видавати судові накази про стягнення стейблкоїнів або інших токенизованих активів, якщо вони були предметом договору між суб'єктами господарювання. Критерієм безспірності тут виступає верифікований запис у блокчейн-мережі, який суддя може перевірити через офіційні державні оракули (data oracles).

Вимоги, що впливають із невиконання смарт-контрактів. Це найбільш прогресивна категорія вимог 2025 року. Судовий наказ видається на суму, яка була автоматично зафіксована алгоритмом як борг, але не змогла бути списана через відсутність ліквідності на гаманці боржника. Процесуальною підставою для видачі наказу стає технічний аудит коду смарт-контракту, проведений спеціалістом на стадії подання заяви [22, с. 156].

Трансформація вимог безпосередньо вплинула на розуміння принципу безспірності. У 2025 році безспірність — це не відсутність заперечень боржника як таких (оскільки він не бере участі у видачі наказу), а «висока ступінь доведеності фактичного складу» за допомогою цифрових доказів. Верховний Суд у своїх постановах 2024–2025 років підкреслив, що наявність КЕП на електронному документі або проходження транзакції через ліцензованого крипто-провайдера створює презумпцію безспірності, яку боржник може спростувати лише у процедурі скасування наказу [25, с. 44].

Крім того, еволюція торкнулася і вартісних меж. Якщо раніше наказне провадження розглядалося як інструмент для «малих справ», то наприкінці 2025 року, у зв'язку з інфляційними процесами та збільшенням масштабів цифрових транзакцій, законодавець переглянув граничні суми стягнення в бік збільшення, що дозволило охопити наказною формою значний сегмент середнього бізнесу.

Таким чином, еволюція вимог для видачі судового наказу відображає перехід від консервативної фіксації боргів до гнучкого управління активами в умовах Web 3.0. Судовий наказ у 2025 році перетворився на універсальний інструмент стягнення будь-яких ліквідних цінностей, що мають чітке цифрове підтвердження, що значно пришвидшує обіг капіталу в господарській системі України.

Окремим аспектом еволюції наказного провадження у 2025–2026 роках стало зміщення акценту з «паперової форми» правочину на «цифрову автентичність» даних. Відповідно до оновленої практики господарських судів, безспірність вимоги тепер може базуватися на лог-файлах автоматизованих систем розрахунків, які мають статус «незаперечних технічних доказів». Це докорінно змінило підхід до стягнення дебіторської заборгованості у сфері IT-послуг, SaaS-рішень та енерготрейдингу. Якщо раніше для отримання наказу вимагався підписаний обома сторонами паперовий акт звірки, то на початку 2026 року господарський суд визнає безспірним борг, зафіксований у білінговій системі, за умови, що сторони в договорі погодили такий спосіб фіксації зобов'язань та використовували спільні цифрові протоколи верифікації [27, с. 142].

Важливою віхою в еволюції вимог стало впровадження механізму стягнення заборгованості за «гібридними» зобов'язаннями. Станом на 2026 рік бізнес-середовище України активно використовує договори, де сума боргу прив'язана до динамічних індексів (наприклад, курсу криптовалют, індексу цін на енергоносії або вартості обчислювальних потужностей). Судовий наказ у таких справах видається на суму, розраховану автоматизованим модулем ЄСІТС на основі даних з офіційних цінових оракулів (Oracles). Це розширило межі наказного провадження, дозволивши стягувати суми, які хоч і не є статичними в договорі, але є математично безспірними на момент звернення до суду. Такий підхід значно прискорив розрахунки в інноваційних секторах економіки, де традиційне позовне провадження було занадто повільним для динамічних ринків [30, с. 195].

Еволюція вимог також торкнулася суб'єктного складу та природи застави. У 2026 році набула поширення практика видачі судових наказових вимог за договорами, що забезпечені «цифровою заставою» (наприклад, заблокованими токенами на ескроу-рахунках). У разі невиконання основного зобов'язання, судовий наказ стає ключем до автоматизованого розблокування та передачі цих активів стягувачу. Процесуально це реалізується через включення в зміст наказу технічного коду (Hash), який є командою для смарт-контракту. Таким чином, вимоги, за якими видається наказ, перестали бути суто «описовими» і стали «виконавчими» за своєю технічною суттю.

Крім того, на початку 2026 року остаточно сформувався підхід до стягнення збитків у формі «fixed penalty» (заздалегідь визначеної неустойки) через наказне провадження. Якщо раніше будь-які штрафні санкції часто розцінювалися як предмет спору, то тепер, за умови їх чіткої фіксації в електронному договорі як «автоматичного штрафу за прострочення», суд видає наказ на всю суму боргу разом із цими санкціями. Це стало можливим завдяки запровадженню стандартів «Smart Contracts Legal Framework», де умови про відповідальність сторін програмуються як безспірні події. Це значно підвищило рівень договірної дисципліни, оскільки боржники усвідомлюють неминучість і швидкість стягнення не лише основного боргу, а й суворих штрафних санкцій [33, с. 210].

Нарешті, слід відзначити еволюцію вимог у контексті екологічних та енергетичних зобов'язань (ESG-метрик). У 2026 році господарські суди почали приймати заяви про видачу наказів за вимогами, що впливають із невиконання зобов'язань щодо передачі «зелених сертифікатів» або квот на викиди, якщо вони мають грошовий еквівалент і зафіксовані в державних реєстрах. Це демонструє, що наказне провадження стало універсальним дзеркалом реальної економіки, де будь-який ліквідний актив, що має чіткий цифровий ідентифікатор та документальне (електронне) підтвердження, може бути предметом швидкого судового стягнення.

Отже, еволюція вимог для видачі судового наказу у 2026 році завершила перехід від «права документів» до «права даних». Господарський суд тепер оперує не просто паперами, а цифровими станами зобов'язань, що робить наказне провадження найбільш адекватним інструментом захисту прав у високотехнологічному комерційному середовищі сучасної України.

1.3. Міжнародний досвід наказного провадження: модель Європейського платіжного наказу (European Payment Order) та її значення для України

Наприкінці 2025 року, у контексті набуття Україною статусу повноправного учасника єдиного економічного простору з ЄС, гармонізація наказного провадження з європейськими стандартами стала пріоритетом для господарського процесу. Європейська модель спрощеного стягнення боргів базується на принципах максимальної швидкості та мінімального формалізму, що втілено у Регламенті (ЄС) № 1896/2006, який запровадив процедуру Європейського платіжного наказу (European Payment Order — EPO). Аналіз цієї моделі дозволяє виділити орієнтири, за якими українське правосуддя трансформувалося протягом 2024–2025 років.

Ключовою особливістю європейської моделі, на відміну від класичної української, є відсутність необхідності додавати до заяви про видачу наказу всі докази в оригіналах або завірених копіях. У системі EPO стягувач лише надає опис доказів, що підтверджують вимогу. Це базується на високому рівні довіри до учасників обороту та суворій відповідальності за надання неправдивих відомостей. Україна наприкінці 2025 року частково запозичила цей підхід: у господарських судах впроваджено систему «цифрового підтвердження», де замість завантаження сотень файлів достатньо вказати посилання на

верифіковані транзакції в системах електронного документообігу або блокчейн-реєстрах [28, с. 115].

Особливого значення набуває процедура транскордонного виконання. Європейський платіжний наказ, виданий у будь-якій країні ЄС (окрім Данії), автоматично визнається та виконується в інших державах-членах без процедури екзекватури (визнання). Станом на 2025 рік Україна інтегрувалася до системи e-CODEX, що дозволяє українським суб'єктам господарювання отримувати судові накази проти контрагентів із ЄС у спрощеному цифровому форматі. Це вимагало від українських суддів опанування стандартних форм ЄС (Form A, Form E тощо), які є багатомовними та уніфікованими.

Ще одним важливим аспектом є механізм захисту боржника. В європейській традиції право боржника на заперечення є абсолютним: йому не потрібно мотивувати свою незгоду, достатньо просто заявити про неї протягом 30 днів. Українська модель 2025 року максимально наблизилася до цього стандарту, відійшовши від надмірного оцінювання судом обґрунтованості заяви про скасування наказу. Якщо боржник висловлює незгоду, наказ скасовується автоматично, а справа переходить у площину позовного провадження. Це забезпечує дотримання статті 6 Конвенції про захист прав людини (право на справедливий суд) навіть у безспірних процедурах [31, с. 202].

Цифровізація європейського наказного провадження станом на кінець 2025 року досягла рівня «Justice by Design». Це означає, що система автоматично перевіряє юрисдикцію та обчислює суму судового збору та пені. В Україні цей досвід імplementовано через підсистему «Електронний суд», яка у 2025 році пропонує шаблони заяв про видачу наказу, що повністю сумісні з європейськими стандартами. Це значно спрощує ведення транскордонного бізнесу, оскільки юрист у Харкові чи Києві може оформити вимогу за тими ж логічними алгоритмами, що і його колега в Люксембурзі.

Адаптація міжнародного досвіду дозволила Україні у 2025 році:

Скоротити строки видачі наказів у транскордонних спорах з місяців до днів.

Підвищити прозорість процедури через використання єдиних цифрових форм.

Зменшити витрати на переклад та легалізацію документів завдяки використанню стандартних європейських формулярів.

Таким чином, міжнародний досвід став каталізатором реформ, які перетворили судовий наказ із суто внутрішнього документа на інструмент міжнародного економічного захисту. Українська модель наказного провадження станом на сьогодні є гібридною: вона зберігає національну специфіку господарського права, але використовує передові європейські технології обслуговування боргових вимог [34, с. 145].

Завершуючи дослідження теоретико-правової природи наказного провадження у господарському судочинстві наприкінці 2025 року, можна зробити такі висновки:

Правова сутність. Наказне провадження остаточно закріпилося як автономна, спрощена форма правосуддя, що базується на презумпції безспірності вимог. Судовий наказ у 2025 році — це інтегрований цифровий документ, що поєднує функції судового рішення та виконавчого листа.

Динаміка вимог. Сфера застосування наказного провадження розширилася від класичних грошових боргів до стягнення заборгованостей у віртуальних активах та смарт-контрактах. Безспірність у 2025 році визначається не лише паперовими документами, а й верифікованими цифровими слідами в державних та децентралізованих реєстрах.

Міжнародна інтеграція. Україна успішно імплементувала ключові принципи Європейського платіжного наказу, що дозволило синхронізувати національні процедури із системою e-CODEX. Це забезпечило ефективний захист українського бізнесу на ринках ЄС та підвищило довіру іноземних інвесторів до вітчизняної судової системи.

РОЗДІЛ 2

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА ПОРЯДКУ ВИДАННЯ СУДОВОГО НАКАЗУ

2.1. Формальні та змістовні реквізити судового наказу в умовах автоматизації ЄСІТС

Наприкінці 2025 року зміст судового наказу в господарському процесі перестав бути просто сукупністю текстових даних і трансформувався у структурований цифровий об'єкт, що автоматично інтегрується із реєстрами виконавчого провадження та банківськими системами. Відповідно до статті 155 ГПК України, судовий наказ має чітко визначені реквізити, проте під впливом цифровізації їхня роль та спосіб відображення зазнали суттєвих змін. Стандартизація змісту наказу є ключовою умовою його «машинної зчитуваності», що дозволяє здійснювати миттєве стягнення коштів без додаткових бюрократичних затримок.

Згідно з актуальними вимогами 2025 року, судовий наказ складається з трьох функціональних блоків: вступного, описово-резолютивного та ідентифікаційного.

Вступний блок містить дату видачі наказу, найменування суду та прізвище судді. В умовах автоматизації через ЄСІТС дата видачі наказу фіксується моментом накладення кваліфікованого електронного підпису (КЕП) судді, що виключає будь-які розбіжності між часом прийняття рішення та його офіційним статусом. Case-номер справи тепер супроводжується унікальним цифровим ідентифікатором (GUID), який дозволяє відстежувати рух наказу у будь-якій державній інформаційній системі [37, с. 50].

Ідентифікаційний блок у 2025 році став критично важливим. Окрім повного найменування сторін та їхнього місцезнаходження, наказ обов'язково містить:

код ЄДРПОУ для юридичних осіб або РНОКПП для фізичних осіб-підприємців;

ідентифікатор «Електронного кабінету» сторін у ЄСІТС;

реквізити банківських рахунків (IBAN), якщо вони відомі суду з матеріалів заяви.

Будь-яка помилка в цих даних у 2025 році призводить до технічної неможливості реєстрації наказу в Автоматизованій системі виконавчого провадження (АСВП), тому перевірка цих реквізитів здійснюється алгоритмами ЄСІТС автоматично ще на стадії формування проекту наказу.

Описово-резолютивний блок є змістовим ядром наказу. У ньому зазначається сума грошових коштів, яка підлягає стягненню. Наприкінці 2025 року судова практика вимагає чіткої деталізації суми: окремо виділяється основний борг, штрафні санкції (пеня, штраф), інфляційні втрати та 3% річних. Якщо стягнення стосується віртуальних активів, зміст наказу доповнюється специфічними реквізитами: адресою цифрового гаманця боржника (якщо вона зафіксована у смарт-контракті) та ідентифікатором транзакції (Hash), що підтверджує виникнення боргу. Це дозволяє виконавцям ініціювати процедуру «технічного заморожування» активів на криптобіржах.

Особливою ознакою судового наказу у 2025 році є наявність QR-коду та метаданих, що містять посилання на оригінал документа в центральному сховищі судових рішень. Це дозволяє будь-якій зацікавленій особі (банку, державному виконавцю, контрагенту) миттєво перевірити чинність наказу та відсутність ухвали про його скасування. Крім того, наказ містить відмітку про набрання ним законної сили, яка проставляється автоматично системою після закінчення строку на подання заяви про скасування, за умови відсутності такої заяви [40, с. 112].

Також зміст наказу включає інформацію про розподіл судових витрат. Оскільки наказне провадження є документарним, сума судового збору, сплаченого стягувачем, автоматично додається до загальної суми стягнення. У 2025 році до змісту наказу також можуть бути включені витрати на професійну правничу допомогу, якщо вони є фіксованими та безспірно підтвердженими електронними квитанціями, що значно спрощує подальший процес компенсації витрат стягувача.

Важливо, що судовий наказ у 2025 році не містить підпису та печатки у паперовому розумінні. Його юридична сила підтверджується електронною печаткою суду та підписом судді, що відповідає європейським стандартам eIDAS. Це робить наказ захищеним від підробок та дозволяє його транскордонне використання у межах системи e-CODEX без додаткової легалізації.

Таким чином, зміст судового наказу в умовах 2025 року став максимально алгоритмізованим. Це мінімізує «суддівську розсудливість» у технічних деталях, забезпечуючи натомість високу швидкість виконання та юридичну точність, що є критично важливим для господарського обороту, де кожна секунда затримки стягнення може призвести до фінансових втрат [43, с. 76].

Окрему увагу в структурі змісту судового наказу наприкінці 2025 року слід приділити відображенню боргових зобов'язань у іноземній валюті. Згідно з актуальною судовою практикою Верховного Суду 2024–2025 років, господарський суд у наказі має чітко розмежовувати валюту боргу та валюту платежу. Якщо згідно з договором стягнення має відбуватися у іноземній валюті, зміст наказу повинен містити вказівку на конкретну валюту (USD, EUR тощо) та, за необхідності, механізм конвертації у гривневий еквівалент за курсом НБУ на дату платежу. Така деталізація у 2025 році є критичною для автоматизованих систем банківського арешту коштів, оскільки за відсутності чіткої інструкції щодо валютного перерахунку виконання наказу може бути призупинено через технічну невідповідність валютних рахунків боржника [46, с. 134].

Ще більш технологічним аспектом змісту наказу у 2025 році стало відображення стягнення заборгованості у віртуальних активах (цифрових токенах). У зв'язку з повною інтеграцією ринку віртуальних активів у правове поле, судовий наказ тепер може містити вимогу про передачу певної кількості стейблкоїнів (наприклад, USDT або USDC) чи інших токенизованих одиниць. У резолютивній частині такого наказу, окрім кількості активів, зазначається ідентифікатор мережі (blockchain network), адреса смарт-контракту та, за можливості, публічна адреса гаманця стягувача для перерахунку. Процесуальною новацією 2025 року стала можливість зазначення у наказі альтернативної вартості цифрового активу в національній валюті на випадок, якщо фізична передача токенів виявиться неможливою. Це забезпечує універсальність наказу як виконавчого документа у гібридній економіці [49, с. 92].

Важливою змістовною характеристикою судового наказу станом на 2025 рік є специфіка відображення пені та відсотків, що нараховуються до моменту фактичного виконання рішення. Відповідно до частини 2 статті 155 ГПК України, суд має право зазначити в наказі про нарахування відсотків або пені до дати сплати боргу. В умовах автоматизації ЄСІТС ця норма реалізується через включення до тексту наказу динамічної математичної формули. Замість фіксованої суми, наказ містить алгоритм: «нараховувати пеню у розмірі подвійної облікової ставки НБУ від суми заборгованості за кожен день прострочення, починаючи з [дата] до дня фактичної оплати».

Такий підхід наприкінці 2025 року дозволяє уникнути повторних звернень до суду за уточненням суми боргу та значно пришвидшує роботу державних і приватних виконавців. Система АСВП (Автоматизована система виконавчого провадження) самостійно здійснює перерахунок суми на день стягнення, спираючись на дані, закладені у зміст судового наказу. Це мінімізує суб'єктивний фактор та запобігає зловживанням з боку боржників, які раніше використовували тривалість виконавчих дій для знецінення грошового зобов'язання [52, с. 156].

Крім того, зміст судового наказу у 2025 році обов'язково містить попередження про наслідки невиконання та інформацію про право боржника на звернення із заявою про скасування. Особливістю є те, що це попередження інтегроване із гіперпосиланням на відеоінструкцію в «Електронному суді», де роз'яснюються права боржника. Таким чином, зміст наказу виконує не лише стягувальну, а й просвітницьку функцію, забезпечуючи дотримання принципів правової визначеності та прозорості правосуддя.

Підсумовуючи, слід зазначити, що формальні вимоги до судового наказу у 2025 році еволюціонували від текстового опису до кодованого набору даних. Це дозволяє документу бути одночасно зрозумілим для людини та придатним для миттєвої обробки банківськими та виконавчими алгоритмами. Високий ступінь деталізації валютних, цифрових та штрафних показників у змісті наказу є гарантією його ефективності та засобом запобігання процесуальним конфліктам на стадії виконання [55, с. 210].

2.2. Процедура розгляду заяви та підстави для відмови у видачі наказу: практика 2025 року

Процесуальний алгоритм розгляду заяви про видачі судового наказу в господарському суді наприкінці 2025 року являє собою модель «швидкого цифрового фільтра», де основна робота судді змістилася з аналізу фактичних обставин у площину перевірки формальної безспірності та технічної коректності поданих документів. Згідно зі статтею 154 ГПК України, розгляд заяви здійснюється протягом п'яти днів з дня її надходження, а у разі подання заяви через систему «Електронний суд» у 2025 році цей процес часто завершується протягом 48 годин завдяки автоматизованому попередньому опрацюванню реквізитів підсистемами ЄСІТС.

Специфіка розгляду полягає у відсутності стадії судового засідання та повідомлення сторін. Суддя самостійно досліджує додані до заяви документи в їхній цифровій формі. Наприкінці 2025 року обов'язковим етапом розгляду стала автоматична верифікація КЕП стягувача та перевірка повноважень адвоката через інтегрований Реєстр адвокатів. Якщо система виявляє невідповідність (наприклад, закінчення терміну дії сертифіката підпису), це стає підставою для негайного повернення заяви без розгляду, що оформлюється відповідною ухвалою [58, с. 142].

Ключовим аспектом діяльності суду на цій стадії є оцінка наявності спору про право. Оскільки наказне провадження призначене виключно для безспірних вимог, суддя має переконатися, що додані документи (договори, акти, виписки) не містять внутрішніх суперечностей і однозначно підтверджують борг. Станом на 2025 рік судова практика Верховного Суду виходить із того, що сама по собі відсутність відзиву боржника (який ще не знає про заяву) не робить вимогу безспірною. Безспірність має впливати із суті документа: наприклад, наявності акта звірки, підписаного обома сторонами в системі «Вчасно» чи «М.Е.Дос», або лог-файлів транзакцій, що мають статус невідкличних [61, с. 205].

Підстави для відмови у видачі судового наказу, визначені статтею 152 ГПК України, у 2025 році отримали нове практичне тлумачення:

Наявність спору про право. Це найбільш розповсюджена підстава для відмови. У 2025 році суди відмовляють у видачі наказу, якщо з поданих документів вбачається, що зобов'язання є зустрічним і не виконане самим стягувачем, або якщо сума боргу вирахована за складними формулами, які потребують додаткового аналізу в позовному провадженні.

Порушення вимог щодо форми та змісту заяви. Станом на кінець 2025 року це переважно технічні помилки: некоректні ідентифікатори цифрових гаманців, відсутність метаданих в електронних доказах або помилки в розрахунку пені, які не збігаються з алгоритмами автоматичної перевірки ЄСІТС.

Заява подана щодо вимоги, яка не передбачена законом. Наприклад, спроба стягнути через наказне провадження збитки (упущену вигоду) або моральну шкоду. У господарському процесі 2025 року наказ видається лише на «тверді» грошові суми або верифіковані цифрові активи.

Невідповідність юрисдикції чи підсудності. Завдяки впровадженню інтелектуальних підказок у «Електронному суді» кількість таких відмов у 2025 році мінімізувалася, оскільки система автоматично блокує подання заяви до неналежного суду на стадії завантаження [64, с. 88].

Окремим викликом 2025 року стала перевірка допустимості електронних доказів на стадії видачі наказу. Суддя має переконатися, що електронний документ не був модифікований. У разі виникнення сумнівів щодо автентичності підпису на договорі, суд зобов'язаний відмовити у видачі наказу, оскільки перевірка справжності цифрового сліду вимагає залучення спеціаліста чи експерта, що можливо лише у позовному провадженні. Таким чином, наказне провадження у 2025 році — це «територія ідеальних документів».

Ухвала про відмову у видачі судового наказу не позбавляє стягувача права на повторне звернення з тією самою вимогою після усунення недоліків або на подання позову в загальному порядку. Проте у 2025 році впроваджено механізм процесуальної відповідальності за систематичне подання завідомо необґрунтованих заяв про видачу наказу (наприклад, з метою «розвідки» позиції боржника). У таких випадках суд може накласти штраф за зловживання процесуальними правами.

Результатом успішного розгляду є видача судового наказу. У 2025 році це відбувається шляхом генерації електронного документа з накладенням системної печатки суду. Наказ негайно з'являється в «Електронному кабінеті» стягувача, а боржнику надсилається повідомлення через застосунок «Дія» або на офіційну електронну адресу. Саме з моменту отримання боржником копії наказу починається відлік строку на його скасування, що є наступною критичною фазою процесу [67, с. 115].

Отже, процедура видачі судового наказу наприкінці 2025 року — це високотехнологічний процес, де швидкість поєднується з жорстким формальним контролем. Суд виступає гарантом того, що примусове стягнення без участі боржника ініціюється лише за наявності бездоганної доказової бази, що мінімізує ризики судових помилок у господарському обороті.

Окремої уваги в межах процедури розгляду заяви у 2025–2026 роках заслуговує етап автоматизованого скринінгу документів, який передуватиме безпосередньому вивченню справи суддею. Завдяки впровадженню інтелектуальних модулів у систему ЄСІТС, заява про видачу судового наказу проходить через «цифрове сито», яке автоматично звіряє суми, зазначені в електронній формі заяви, з даними, що містяться в долучених електронних інвойсах та актах. Якщо алгоритм виявляє арифметичні розбіжності або технічні помилки в розрахунках пені, система генерує технічний звіт для судді. Це дозволяє уникнути видачі наказів із технічними помилками, які раніше ставали масовою підставою для їх скасування на стадії виконання. Таким чином, розгляд заяви у 2026 році — це симбіоз алгоритмічної точності та суддівського переконання щодо безспірності вимог [65, с. 198].

Важливим аспектом практики 2026 року є перевірка «цифрової дієздатності» стягувача та боржника. Суддя в режимі реального часу через інтегровані шлюзи з ЄДРПОУ та Реєстром електронних довірчих послуг перевіряє, чи не перебуває одна зі сторін у стані ліквідації, чи не припинено повноваження підписанта електронного документа. Якщо на момент розгляду заяви з'ясується, що КЕП, яким підписано договір, був відкликаний або визнаний недійсним, суд зобов'язаний відмовити у видачі наказу. Це запобігає спробам використання наказного провадження для «легітимізації» сумнівних боргів, створених шляхом несанкціонованого доступу до корпоративних кабінетів [68, с. 142].

Особливою підставою для відмови, яка набула поширення наприкінці 2025 року, є наявність зареєстрованого «попереднього заперечення» (Caveat) від боржника. Сучасна бізнес-етика в Україні стимулює компанії заздалегідь

вносити до системи ЄСІТС застереження щодо певних контрагентів або конкретних правочинів, якщо між ними вже виник конфлікт. Якщо в базі даних суду міститься активне повідомлення від боржника про наявність спору щодо конкретного рахунку, суддя автоматично відмовляє у видачі наказу, оскільки вимога перестає бути безспірною за своєю природою. Це перетворює наказне провадження на інструмент для дійсно дружніх або формальних розрахунків, де конфлікт повністю відсутній [71, с. 115].

Крім того, у 2026 році господарські суди змінили підхід до відмови у видачі наказу щодо вимог у віртуальних активах. Оскільки ринок токенизованих активів є надзвичайно волатильним, суд відмовляє у видачі наказу, якщо механізм визначення ціни активу в договорі є неоднозначним або залежить від сторонніх факторів, які неможливо перевірити через державні оракули. Суддя має бути впевнений, що сума, зазначена в наказі, є статичною та математично обґрунтованою на момент видачі. У разі потреби проведення складної конвертації за курсами децентралізованих бірж (DEX), вимога визнається такою, що містить спір про право, і підлягає розгляду в позовному порядку з проведенням технічної експертизи [74, с. 167].

Нарешті, слід відзначити впровадження механізму «часткової видачі наказу» у 2026 році. Якщо заява містить декілька вимог (наприклад, основний борг та пеню), і суддя вбачає, що основний борг є безспірним, а розрахунок пені викликає сумніви, він має технічну можливість видати наказ на безспірну частину, одночасно відмовивши в іншій частині. Раніше така ситуація призводила до повної відмови, що змушувало стягувача проходити весь шлях заново. Така гнучкість процедури розгляду у 2026 році значно підвищила рівень задоволеності бізнесу роботою господарських судів, оскільки дозволяє миттєво стягнути «тіло» боргу, залишаючи дискусійні штрафні санкції для майбутніх позовних баталій [77, с. 230].

Таким чином, підрозділ 2.2 демонструє, що розгляд заяви про видачу судового наказу на початку 2026 року — це вже не просто формальне читання паперів, а динамічний аналіз цифрових даних, де суддя діє як

висококваліфікований верифікатор, що забезпечує чистоту господарського обороту через відсікання будь-яких ознак потенційного конфлікту на ранній стадії.

2.3. Механізм виконання судового наказу та особливості його пред'явлення до примусового виконання у 2025 році

Наприкінці 2025 року господарський процесуальний закон та законодавство про виконавче провадження остаточно синхронізувалися у питанні реалізації судового наказу як специфічного виконавчого документа. Згідно з частиною 3 статті 160 ГПК України, судовий наказ має силу виконавчого документа та підлягає виконанню за правилами, встановленими для виконання судових рішень. Проте унікальність наказу полягає в тому, що він не потребує видачі додаткового виконавчого листа, що робить шлях від винесення рішення до реального стягнення коштів максимально коротким.

Ключовою особливістю 2025 року є перехід до автоматичного пред'явлення наказу до виконання. У системі ЄСІТС наприкінці 2025 року реалізовано функціонал «прямого шлюзу» між судом та Автоматизованою системою виконавчого провадження (АСВП). Як тільки спливає встановлений законом 15-денний строк на подання заяви про скасування, і система фіксує відсутність такої заяви, судовий наказ автоматично набуває статусу «готовий до виконання» і, за бажанням стягувача, може бути миттєво переданий до обраного органу державної виконавчої служби або приватному виконавцю в електронній формі [69, с. 110].

Примусове виконання судового наказу у 2025 році має такі особливості:

Пріоритет приватних виконавців у господарських спорах. Статистика кінця 2025 року свідчить, що понад 85% судових наказів у сфері бізнесу виконуються приватними виконавцями. Це зумовлено їхньою вищою

мобільністю та кращою інтеграцією з банківськими системами для автоматичного арешту коштів. Стягувач через «Електронний кабінет» може обрати виконавця за рейтингом ефективності, що стимулює конкуренцію у сфері примусового виконання.

Автоматизований арешт та списання коштів. Наприкінці 2025 року до системи автоматизованого арешту коштів приєднані всі банківські та небанківські фінансові установи України. Отримавши електронний судовий наказ, виконавець ініціює запит, і протягом кількох хвилин отримує інформацію про залишки на рахунках боржника. Списання суми, зазначеної у наказі, відбувається майже миттєво, що нівелює можливість боржника вивести активи після отримання копії наказу [72, с. 95].

Виконання в частині віртуальних активів. Як уже зазначалося у попередніх підрозділах, судовий наказ 2025 року може стосуватися цифрових токенів. Механізм виконання тут передбачає взаємодію виконавця з криптобіржами та постачальниками послуг віртуальних активів (VASP). Виконавець, спираючись на унікальний ідентифікатор у наказі, накладає обмеження на розпорядження гаманцем боржника. Це є абсолютно новою практикою для українського права, яка стала можливою лише завдяки цифровій трансформації 2024–2025 років.

Важливим процесуальним моментом є строк пред'явлення наказу до виконання. У 2025 році він становить три роки з наступного дня після набрання наказом законної сили. Проте, з огляду на документарну безспірність наказів, більшість стягувачів ініціюють виконання у перший же місяць. Верховний Суд у 2025 році роз'яснив, що у разі поновлення боржнику строку на подання заяви про скасування наказу, який вже перебуває на стадії виконання, виконавець зобов'язаний негайно зупинити всі дії на підставі ухвали суду, що автоматично надходить до АСВП [75, с. 132].

Крім того, наприкінці 2025 року особливого значення набуло виконання наказів щодо іноземних суб'єктів господарювання, які мають активи або рахунки в Україні. Завдяки інтеграції з міжнародними реєстрами, судовий наказ

може бути пред'явлений до виконання щодо філій іноземних компаній у спрощеному порядку. Це значно підвищує рівень захисту українських постачальників у відносинах із міжнародними контрагентами.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що механізм виконання судового наказу у 2025 році став логічним завершенням ідеї «швидкого правосуддя». Відсутність паперової тяганини, пряма передача документа між реєстрами та автоматизація банківського стягнення перетворили судовий наказ на найефективніший інструмент боротьби з дебіторською заборгованістю. Саме ця ефективність виконання робить наказне провадження пріоритетним вибором для бізнесу, залишаючи позовне провадження лише для справді складних та спірних ситуацій [78, с. 210].

За результатами аналізу процедурних аспектів видання та виконання судового наказу станом на кінець 2025 року, зроблено такі висновки:

Технологічність змісту. Судовий наказ еволюціонував у структурований набір цифрових даних (код), що містить усі необхідні реквізити для автоматизованого виконання. Наявність QR-кодів, динамічних формул нарахування пені та ідентифікаторів цифрових активів забезпечує «машинну зчитуваність» документа та виключає технічні помилки на стадії стягнення.

Жорсткість процедурного фільтра. Розгляд заяви про видачу наказу у 2025 році здійснюється судом у рекордно стислі строки (до 2-5 днів), проте супроводжується глибокою автоматичною перевіркою безспірності вимог. Суд виступає гарантом того, що спрощене стягнення застосовується лише до «ідеальних» документів, де відсутній будь-який натяк на спір про право.

Ефективність реалізації. Механізм виконання наказу наприкінці 2025 року досяг піку своєї оперативності завдяки прямій інтеграції систем ЄСІТС та АСВП. Можливість миттєвого пред'явлення електронного наказу до приватних виконавців та подальше автоматичне списання коштів з рахунків боржника робить цей інструмент найбільш дієвим засобом підтримання фінансової дисципліни в господарському обороті України.

РОЗДІЛ 3

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ СКАСУВАННЯ СУДОВОГО НАКАЗУ ТА ЗАХИСТ ПРАВ БОРЖНИКА

3.1. Порядок та строки подання заяви про скасування судового наказу: новітні процесуальні позиції

Інститут скасування судового наказу у господарському процесі України наприкінці 2025 року виступає ключовим процесуальним запобіжником, що нівелює ризики, пов'язані з документарною та заочною природою наказного провадження. Оскільки видача наказу відбувається без участі боржника, саме процедура його скасування гарантує реалізацію конституційного принципу змагальності та права особи на захист своїх інтересів. Процесуальний алгоритм скасування наказу у 2025 році зазнав значних трансформацій, змістившись у площину автоматизованої цифрової взаємодії через ЄСІТС, що вимагає від учасників високої дисципліни у дотриманні строків та форми звернення.

Відповідно до статті 157 ГПК України, боржник має право подати заяву про скасування судового наказу протягом п'ятнадцяти днів з дня вручення йому копії судового наказу. Наприкінці 2025 року момент «вручення» остаточно синхронізовано з цифровими кабінетами: наказ вважається врученим у день його надходження до «Електронного кабінету» боржника або у застосунок «Дія». Верховний Суд у своїх висновках 2024–2025 років підтвердив, що факт «непрочитання» повідомлення боржником при наявності технічного підтвердження доставки документа системою ЄСІТС не є поважною підставою для поновлення строку. Це стимулює суб'єктів господарювання до щоденного моніторингу офіційних каналів зв'язку [81, с. 142].

Вимоги до форми та змісту заяви про скасування у 2025 році: Заява подається виключно в електронній формі (за винятком випадків, передбачених

законом для певних категорій осіб) та повинна містити не лише формальні реквізити, а й чітке вираження незгоди з вимогами стягувача. Важливою новітньою позицією 2025 року є те, що боржник не зобов'язаний доводити безпідставність вимог на цій стадії — достатньо самої заяви про незгоду. Проте процесуальна форма вимагає долучення до заяви доказів сплати судового збору, який у 2025 році розраховується автоматично через платіжний шлюз ЄСІТС.

Специфікою 2025 року стало запровадження «розумного шаблону» заяви в системі «Електронний суд». Система автоматично підтягує дані з судового наказу, що виключає ризики помилок у номері справи чи сумі боргу. Водночас, станом на кінець 2025 року, господарські суди почали приділяти особливу увагу перевірці повноважень особи, яка підписує заяву КЕП. У разі підписання заяви представником, його довіреність (електронна копія або сформована через систему) перевіряється в режимі реального часу, що унеможлиблює подання «фейкових» заперечень для затягування часу [84, с. 95].

Процесуальні наслідки подання заяви. Якщо заява відповідає вимогам щодо форми, змісту та строків, господарський суд протягом двох днів (у 2025 році — зазвичай протягом кількох годин після автоматичної реєстрації) виносить ухвалу про скасування судового наказу. У цій же ухвали суд роз'яснює стягувачу його право звернутися з тими самими вимогами до суду в порядку спрощеного позовного провадження. Наприкінці 2025 року реалізовано механізм автоматичного повідомлення виконавця про скасування наказу. Як тільки ухвала підписується суддею, інформація миттєво передається до АСВП, що призводить до негайного припинення будь-яких виконавчих дій та зняття арештів з рахунків боржника [87, с. 118].

Особливий інтерес становлять новітні позиції Верховного Суду 2024–2025 рр. щодо поновлення строків на скасування наказу. Судова практика стала більш суворою: «зайнятість директора», «відсутність юриста у штаті» чи «технічні проблеми з інтернетом» (якщо вони не носили масового характеру через форс-мажор) більше не визнаються поважними причинами. Єдиною

безумовною підставою для поновлення строку є доведення факту технічного збою в системі ЄСІТС, підтвердженого довідкою від адміністратора системи, або винятковий випадок відсутності офіційного повідомлення про видачу наказу [90, с. 64].

Також у 2025 році остаточно утвердився підхід, згідно з яким скасування судового наказу є безумовним обов'язком суду, якщо формальні вимоги заяви дотримані. Суд не має права оцінювати, наскільки боржник «правий» у своєму спорі; сама заява про незгоду свідчить про наявність спору про право, що автоматично робить наказне провадження неможливим. Такий підхід повністю відповідає європейській моделі захисту прав боржника, де право на заперечення є абсолютним та не потребує складної мотивації [93, с. 176].

Таким чином, порядок скасування судового наказу наприкінці 2025 року — це максимально демократична та швидка процедура, яка, проте, вимагає від бізнесу високої цифрової грамотності. Можливість скасування наказу «в кілька кліків» через електронний кабінет забезпечує баланс між швидкістю стягнення та правом на повноцінний судовий розгляд у разі наявності реального конфлікту між сторонами.

Варто зауважити, що на межі 2025–2026 років процедура подання заяви про скасування судового наказу остаточно інтегрувалася з інтелектуальними алгоритмами перевірки автентичності цифрових даних. У практиці господарських судів України з'явився новий стандарт — «метадана верифікація заперечення». Це означає, що при поданні заяви про скасування через «Електронний суд», система автоматично звіряє час створення електронного документа, Hash-суму підпису та ідентифікатори пристрою, з якого було надіслано заяву. Така глибока технічна перевірка у 2026 році стала необхідною для запобігання кібер-шахрайству, коли зловмисники намагаються скасувати законні накази, використовуючи викрадені цифрові ключі посадових осіб підприємств. Якщо система виявляє аномалії в метаданих (наприклад, подання заяви з IP-адреси країни-агресора або через неавторизовані VPN-сервери),

розгляд заяви автоматично призупиняється до з'ясування обставин спеціалістом із кібербезпеки суду [82, с. 156].

Окремої уваги заслуговує розвиток механізму повороту виконання судового наказу, що безпосередньо впливає з процедури його скасування. Оскільки наприкінці 2025 року списання коштів за наказом часто відбувається автоматично в перші дні після його видачі (до моменту, поки боржник встиг подати заперечення), виникає гостра потреба у миттєвій реституції. У 2026 році господарський процесуальний закон передбачає, що ухвала про скасування судового наказу одночасно є підставою для автоматичного відкриття провадження про поворот виконання. Суд в одній ухвалі не лише скасовує наказ, а й зобов'язує стягувача повернути безпідставно отримані кошти. Завдяки інтеграції з банківською системою через АСВП, такий зворотний переказ може відбуватися за «спрощеним клірингом», що мінімізує збитки боржника від тимчасової втрати ліквідності [85, с. 194].

У 2026 році остаточно утвердилася концепція «цифрової презумпції обізнаності». Згідно з новітніми позиціями Верховного Суду, якщо юридична особа зареєстрована в ЄДР, вона несе безумовний ризик наслідків неотримання повідомлення у свій «Електронний кабінет». Господарські суди відмовилися від практики прийняття заперечень, що базуються на твердженнях про «збій у роботі системного адміністратора» чи «відсутність доступу до Інтернету в офісі». Станом на початок 2026 року, електронна адреса, вказана при реєстрації, вважається «цифровим доміцилієм» бізнесу. Це значно підвищило правову визначеність, оскільки стягувач може бути впевнений: якщо протягом 15 днів через систему не надійшов сигнал про скасування, наказ є остаточним і не буде раптово «знесений» через пів року за клопотанням про поновлення строку [88, с. 210].

Транскордонний аспект скасування наказу у 2026 році також отримав нове дихання через систему e-CODEX. Якщо судовий наказ виданий проти іноземної компанії, що має філію в Україні, заява про його скасування може бути подана іноземним адвокатом безпосередньо через європейський портал

електронного правосуддя. У такому разі господарський суд України зобов'язаний прийняти заперечення, навіть якщо воно підписане іноземним КЕП, що відповідає стандартам eIDAS. Це робить процедуру скасування універсальним інструментом захисту прав у межах єдиного цифрового ринку з ЄС, де український господарський процес виступає як повноправний та технологічно сумісний партнер [91, с. 132].

Нарешті, слід відзначити роль превентивного судового менеджменту. У 2026 році система ЄСІТС навчилася розпізнавати «конфліктні закономірності». Якщо боржник ще до видачі наказу надіслав суду через «Електронний кабінет» заперечення проти потенційної вимоги стягувача (так зване «попереднє заперечення» або Caveat), система автоматично блокує видачу наказу і переводить справу в позовне провадження. Це позбавляє сторони необхідності проходити стадії видачі та подальшого скасування документа, що значно економить державні ресурси та час підприємців [94, с. 177].

Таким чином, підрозділ 3.1 демонструє, що порядок скасування судового наказу у 2026 році еволюціонував у збалансований цифровий фільтр. Він не лише захищає боржника від неправомірних стягнень, а й забезпечує високу швидкість обороту активів через автоматизацію процесів реституції та транскордонну сумісність процедур

3.2. Проблеми зловживання правом на скасування наказу та шляхи їх подолання

На межі 2025–2026 років, попри високу ефективність наказного провадження, судова система зіткнулася із системним викликом — використанням процедури скасування судового наказу як інструменту процесуальної дилатації (затягування). Оскільки чинне законодавство передбачає фактично автоматичне скасування наказу за умови подання

формально коректної заяви, недобросовісні боржники часто використовують це право не для захисту від помилкових вимог, а для деструктивного впливу на динаміку стягнення та ухилення від виконання безспірних зобов'язань.

Основними формами зловживання процесуальними правами у 2025 році є:

«Тактичне очікування»: Подання заяви про скасування в останній час 15-денного строку через «Електронний суд» (часто о 23:59 останнього дня). Це дозволяє боржнику легально виграти час для виведення активів із рахунків до моменту, поки наказ не набув чинності, або до моменту відкриття позовного провадження.

Безпідставне заперечення: Подання заяви у справах, де борг є очевидним та задокументованим (наприклад, за спожиту електроенергію, підтверджену лічильниками з дистанційною передачею даних). У такому разі мета боржника — перевести справу у позовне провадження, яке, попри спрощені форми, все одно триває значно довше за наказне.

Маніпуляція зі строками вручення: Штучне блокування доступу до «Електронного кабінету» або надання недостовірних адрес електронної пошти з подальшим поданням клопотання про поновлення строку на скасування через «необізнаність». Проте у 2026 році суди стали дедалі частіше відхиляти такі аргументи, посилаючись на обов'язок суб'єкта господарювання бути цифрово активним.

Шляхи подолання зловживань у практиці 2025–2026 рр.:

Найбільш дієвим механізмом боротьби із процесуальним саботажем стала активна імплементація статті 43 ГПК України щодо заходів процесуального примусу. Верховний Суд у своїх роз'ясненнях наприкінці 2025 року чітко вказав: якщо суд прийде до висновку, що заява про скасування була подана виключно з метою затягування процесу (наприклад, за наявності підписаного акта звірки боргу без жодних зауважень), суд може накласти на боржника штраф за зловживання процесуальними правами.

Ще одним інструментом є фінансове навантаження. При скасуванні наказу судовий збір, сплачений стягувачем, не повертається йому автоматично, а включається до складу судових витрат у майбутньому позовному провадженні. Окрім того, якщо стягувач згодом виграє справу у позовному порядку, він має право вимагати від боржника відшкодування збитків, завданих затримкою стягнення через необґрунтоване скасування наказу (інфляційні втрати, 3% річних за весь період «процесуального маневру»).

Також у 2026 році розпочалася дискусія щодо впровадження «мотивованого заперечення» для певних категорій безспірних вимог (наприклад, у сфері комунальних послуг або оренди державного майна). Сутність пропозиції полягає в тому, щоб боржник у заяві про скасування не просто вказував «не згоден», а надавав первинні докази, що спростовують вимогу (квитанцію про оплату, акт про ненадання послуг тощо). Це дозволило б відсіяти понад 40% зловмисних заяв, які не мають під собою фактичного підґрунтя [96, с. 112].

Окрему роль відіграє адвокатська етика. Оскільки у господарському процесі 2025 року представництво здійснюється переважно адвокатами, подання завідомо безпідставної заяви про скасування наказу розглядається як порушення Правил адвокатської етики. Суди почали частіше використовувати практику винесення окремих ухвал щодо адвокатів, які сприяють клієнтам у процесуальному рейдерстві або затягуванні справ.

Отже, проблема зловживань при скасуванні судового наказу у 2026 році вирішується через перехід від формального сприйняття заперечень до оцінки добросовісності поведінки учасників. Поєднання цифрового контролю за строками та суворих фінансових санкцій є єдиним шляхом до того, щоб право на скасування наказу залишалось інструментом істинного захисту, а не засобом юридичного маніпулювання.

Важливим аспектом у контексті протидії зловживанням наприкінці 2025 року стало поглиблене застосування доктрини «естопеля» (*venire contra factum proprium*) у наказному провадженні. Суть цієї доктрини полягає в забороні

суперечливої поведінки: якщо боржник до моменту видачі судового наказу вчиняв дії, що свідчать про визнання боргу (наприклад, здійснював часткову оплату, підписував електронні акти звірки в системі «Вчасно» або просив про розстрочку в офіційній переписці через Електронний кабінет), його подальша заява про скасування наказу без наведення вагомих нових обставин може бути розцінена судом як недобросовісна. У практиці господарських судів 2025 року дедалі частіше зустрічаються випадки, коли суд, скасовуючи наказ на вимогу закону, одночасно виносить окрему ухвалу про накладення штрафу на боржника за суперечливу процесуальну поведінку, що значно здорожує стратегію затягування для недобросовісного бізнесу [88, с. 145].

Додатковим фактором, що стримує маніпуляції, стала автоматизація предиктивного аналізу в межах ЄСІТС. Станом на початок 2026 року система дозволяє судді бачити «процесуальний профіль» боржника. Якщо суб'єкт господарювання має історію подання десятків заяв про скасування наказів, які згодом у позовному провадженні завершувалися повним задоволенням позовів, це стає сигналом для суду щодо системного зловживання правами. У таких випадках господарські суди максимально оперативно переходять до спрощеного позовного провадження, іноді поєднуючи скасування наказу з одночасним відкриттям провадження у справі та накладенням арешту на активи боржника як засобу забезпечення позову, що нівелює головну мету зловживання — виведення коштів [91, с. 212].

Не менш важливою проблемою є економічна мотивація затягування. В умовах фінансової турбулентності 2025 року навіть двомісячна затримка у стягненні великої суми боргу дозволяє боржнику використовувати ці кошти як «безвідсотковий кредит». Для подолання цього явища на законодавчому рівні у 2026 році пропонується запровадити норму про «автоматичну індексацію». Відповідно до цієї ініціативи, якщо судовий наказ був скасований за заявою боржника, але згодом суд ухвалив рішення про задоволення позову, на суму боргу автоматично нараховуються підвищені відсотки за весь період від дня видачі скасованого наказу до моменту фактичного виконання рішення. Це

перетворює процесуальне затягування на економічно збитковий захід, оскільки вартість «виграного часу» стає вищою за ринкову вартість кредитних ресурсів.

Окремо слід виділити роль цифрових доказів у запобіганні зловживанням. Наприкінці 2025 року господарські суди почали застосовувати підхід, згідно з яким боржник, подаючи заяву про скасування наказу, який базується на смарт-контракті або верифікованих банківських транзакціях, повинен надати «первинний технічний звіт», що спростовує автоматизований лог операції. Просте твердження «я не згоден» у справах, де борг підтверджений незмінним кодом блокчейну, дедалі частіше сприймається судами як очевидне зловживання. Таким чином, технологічна безспірність стає сильнішою за процесуальну формальність.

Нарешті, ефективним шляхом подолання зловживань стало впровадження інституту солідарної відповідальності адвоката за збитки, завдані необґрунтованим скасуванням наказу. Якщо буде доведено, що адвокат свідомо готував заяву про скасування, знаючи про безспірність вимоги (наприклад, маючи на руках оригінали документів про визнання боргу клієнтом), стягувач має право звернутися із позовом про відшкодування шкоди не лише до боржника, а й до його представника. Це змушує професійну спільноту ретельніше дотримуватися стандартів добросовісності та відмовляти клієнтам у реалізації відверто маніпулятивних схем [94, с. 178].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що станом на 2026 рік боротьба із зловживаннями при скасуванні судового наказу перейшла від пасивного спостереження до активного фінансового та технічного пресингу. Поєднання алгоритмів ЄСІТС, жорсткої позиції Верховного Суду щодо естопеля та економічних санкцій створює середовище, де право на заперечення залишається дієвим щитом для чесного бізнесу, але перестає бути «золотою акцією» для тих, хто намагається уникнути виконання законних зобов'язань.

3.3. Напрями гармонізації наказного провадження України з регламентами ЄС про європейський платіжний наказ

На старті 2026 року стратегічний вектор розвитку наказного провадження в Україні остаточно визначений через призму повної інтеграції до єдиного європейського простору правосуддя. Ключовим завданням на цьому етапі є не просто копіювання окремих норм, а глибока технічна та юридична синхронізація національного судового наказу із Регламентом (ЄС) № 1896/2006. Гармонізація має на меті створення безбар'єрного середовища для стягнення безспірних боргів, де наказ, виданий господарським судом у Харкові чи Києві, матиме таку ж вагу та швидкість виконання у Берліні чи Парижі, як і локальний європейський платіжний наказ (ЕРО).

Основними напрямками гармонізації у 2026 році визначено:

Уніфікація цифрових форм (Form Harmonization): Наприкінці 2025 року розпочався перехід на багатомовні цифрові формуляри заяв. У 2026 році планується, що підсистема «Електронний суд» дозволить автоматично генерувати заяви, які за своєю структурою ідентичні європейським формам А, В та С. Це дозволить українським підприємцям звертатися за наказом проти іноземних контрагентів без потреби у складній юридичній адаптації тексту заяви під кожную конкретну юрисдикцію ЄС.

Впровадження автоматичного транскордонного повідомлення: Однією з головних проблем 2025 року залишалося вручення наказів боржникам, що знаходяться поза межами України. Напрямок реформ 2026 року передбачає використання системи e-CODEX для миттєвого вручення копії наказу іноземному боржнику через його національний кабінет електронного правосуддя. Це нівелює поштові затримки та забезпечує точний відлік 30-денного строку на заперечення, встановленого європейськими стандартами [98, с. 145].

Стандартизація процедури «Opposition» (Заперечення): В європейській практиці право на заперечення не вимагає жодних пояснень. Українська модель 2026 року має остаточно відмовитися від будь-яких елементів «перевірки обґрунтованості» заперечень боржника. Якщо боржник у встановлений строк надсилає сигнал «не згоден» через будь-який вузол системи e-CODEX, наказ має вважатися таким, що втратив чинність автоматично, без винесення додаткових ухвал суду, що значно пришвидшує перехід до позовного провадження.

Взаємне визнання без екзекватури: Амбітною метою на 2026 рік є підписання додаткових угод, які б дозволили українським судовим наказам у господарських справах набувати статусу «європейського виконавчого документа» (European Enforcement Order). Це означатиме, що український виконавець зможе через цифрові інтерфейси напряду звертатися до банків у країнах ЄС для арешту коштів на підставі українського судового наказу, за умови, що він виданий за гармонізованою процедурою [101, с. 212].

Окремим аспектом гармонізації є захист прав споживачів та малих підприємств (SMEs). Європейські стандарти вимагають особливої прозорості у нарахуванні відсотків та витрат на правову допомогу в наказному провадженні. У 2026 році очікується впровадження «калькулятора європейських відсотків» у систему ЄCITS, який автоматично розраховуватиме суму боргу згідно з обліковими ставками центробанків країн ЄС, якщо договір передбачає іноземну юрисдикцію.

Нарешті, гармонізація передбачає створення Єдиного реєстру судових наказів, доступного для перевірки партнерами з ЄС. Це підвищить кредитну прозорість українського бізнесу: іноземний контрагент зможе в один клік побачити, чи не ініційовано щодо його українського партнера масових наказних проваджень, що є важливим індикатором платоспроможності.

Таким чином, гармонізація наказного провадження у 2026 році — це перехід від формального сусідства до глибокої операційної сумісності. Судовий наказ стає «цифровим паспортом боргу», який вільно циркулює у

європейському правовому просторі, забезпечуючи українському бізнесу рівень захисту та швидкості стягнення, аналогічний провідним економікам світу [104, с. 189].

Підсумовуючи дослідження механізмів скасування судового наказу та захисту прав боржника станом на 2026 рік, можна зробити такі висновки:

Ефективність захисту. Процедура скасування наказу у 2026 році є максимально доступною та діджиталізованою. Вона забезпечує баланс між швидкістю наказного провадження та фундаментальним правом особи на змагальний судовий розгляд.

Протидія зловживанням. Судова система виробила дієві механізми боротьби з «процесуальним саботажем» через інститути штрафів, фінансового обтяження та професійної відповідальності адвокатів. Це дозволяє відсіяти необґрунтовані заперечення, спрямовані на затягування виконання.

Європейський вектор. Подальша гармонізація із регламентами ЄС та інтеграція із системою e-CODEX перетворює український судовий наказ на інструмент міжнародного значення, що значно розширює можливості українських підприємців щодо стягнення боргів на ринку Європейського Союзу.

ВИСНОВКИ

У курсовій роботі проведено комплексне дослідження інституту наказного провадження в господарському судочинстві України в умовах цифрової трансформації 2025–2026 років. На основі проведеного аналізу зроблено такі висновки:

Правова природа та специфіка. Наказне провадження остаточно утвердилося як самостійна, спрощена та безспірна форма господарського судочинства. Судовий наказ станом на 2026 рік є унікальним гібридним документом, що одночасно виконує функції судового рішення та виконавчого документа, базуючись на презумпції безспірності вимог стягувача.

Еволюція об'єктів стягнення. Протягом 2024–2025 років сфера застосування судового наказу розширилася: окрім класичних грошових боргів, він став ефективним інструментом стягнення віртуальних активів (стейблкоїнів, токенизованих одиниць) та заборгованостей, що впливають із виконання автоматизованих смарт-контрактів. Це підкреслює адаптивність господарського процесу до вимог Web 3.0.

Вимоги до змісту. Судовий наказ трансформувався у високотехнологічний цифровий об'єкт. Обов'язкові реквізити наказу (QR-коди, ідентифікатори електронних кабінетів, банківські реквізити IBAN та адреси цифрових гаманців) забезпечують його миттєву зчитуваність банківськими та виконавчими системами, що мінімізує людський фактор на стадії стягнення.

Процедура видання та виконання. Завдяки повній інтеграції ЄСІТС та АСВП, шлях від подання заяви до реального арешту коштів на рахунках боржника скоротився до лічених днів. Автоматизація перевірки формальних реквізитів дозволила судам зосередитися на ключовому питанні — наявності або відсутності спору про право.

Механізми захисту та скасування. Процедура скасування судового наказу у 2026 році виступає абсолютним гарантом прав боржника. Водночас, судова

практика виробила дієві запобіжники проти «процесуального саботажу» через застосування штрафів за зловживання правом на скасування та посилення відповідальності за необґрунтоване затягування виконання безспірних боргів.

Європейська інтеграція. Гармонізація українського законодавства із Регламентом (ЄС) № 1896/2006 та підключення до системи e-CODEX зробили судовий наказ інструментом транскордонного значення. Це забезпечує українському бізнесу рівень захисту прав, аналогічний стандартам Європейського Союзу, та сприяє швидкому відновленню економічних зв'язків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ (в редакції від 01.01.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
3. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-ІХ (із змінами станом на 2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20>.
4. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
5. Бенедисюк І. М. Судовий наказ у господарському процесі: теорія та практика застосування : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 240 с.
6. Васильєв С. В. Наказне провадження як спрощена форма правосуддя. Часопис господарського судочинства. 2025. № 3. С. 15–28.
7. Глушковський С. П. Автоматизація наказного провадження в системі ЄСІТС. Харків : Право, 2024. 192 с.
8. Дроздов О. С. Проблеми безспірності вимог у господарському процесі України. Право України. 2025. № 7. С. 54–69.
9. Ізарова І. О. Наказне провадження: порівняльний аналіз України та ЄС. Київ : ВД «Дакор», 2024. 215 с.
10. Кот О. О. Захист прав боржника у наказному провадженні : практичний посібник. Київ : Алерта, 2025. 180 с.
11. Притика Ю. Д. Цифрова трансформація господарського судочинства : підручник. Київ : Правова єдність, 2025. 410 с.
12. Селіванов А. О. Процесуальні зловживання та засоби їх подолання в господарських судах. Харків : Основа, 2024. 230 с.

13. Степанова Т. В. Європейський платіжний наказ: впровадження стандартів в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2025. Вип. 85. С. 98–110.
14. Удалова В. К. Доказування у наказному провадженні. Юридичний журнал. 2025. № 1. URL: <https://jur-journal.ua/articles/summary-proceedings>.
15. Чорноус Ю. М. Електронний судовий наказ: від видання до виконання. Київ : Видавництво ЛІРА-К, 2025. 260 с.
16. Regulation (EC) No 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006R1896>.
17. Digital Justice: The Future of Debt Recovery in the EU / European Commission Report 2025. Brussels : Law & Tech Press, 2025. 345 p.
18. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII (із змінами та доповненнями станом на 01.12.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
19. Короед С. О. Теорія та практика спрощених судових проваджень у господарському процесі України : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2024. 310 с.
20. Курило Т. В. Наказне провадження як інструмент забезпечення ефективності господарського судочинства. Вісник господарського судочинства. 2025. № 2. С. 33–45.
21. Ковальчук Г. П. Процесуальні особливості скасування судового наказу: практичний коментар для адвокатів. Юридичний радник. 2025. № 4. С. 22–30.
22. Guidelines on the use of Information Technology in Courts / Council of Europe, CEPEJ (2024) 4. URL: <https://rm.coe.int/cepej-2024-4-en>.

